

A fordításról – Szigeti Csaba

„Ha mástól nem, Umberto Ecótól tudjuk, milyen régóta kísérti az embert a tökéletes nyelv álma, a vágy a tökéletes nyelv után. De létezik egy ezzel párhuzamos álom is, az idegen (azaz nem anya)nyelven megszólalók és műfordítók álma: kell, hogy létezzék tökéletes, totális fordítás! Ez a vágy igen régóta megszült már egy roppant elterjedt legendát. A legenda talán legismertebb változata azt meséli el, hogy Philadelphosz Ptolemaiosz egy napon hetvenkét fordítót hívott Alexandriába. E fordítóknak külön kamrákat bocsátott rendelkezésükre, de egymástól szigorúan elszigetelve éltek, és valamennyien azt a feladatot kapták, hogy fordítsák le héberről görögre az Ótestamentumot. Az eredmény döbbenetes volt: egyetlen egy szöveg született meg. Külön-külön mindegyik fordító versről versre, mondatról mondatra, szóról szóra mindig és pontosan ugyanazt a fordítói megoldást adta. Nekem nagyon tetszik ez a legenda, mert - természetesen az isteni sugallatnak köszönhetően - lehetségesnek mondja azt, ami azok számára, akik nem tartoznak a *Septuagintes* közé, a bábeli torony óta lehetetlen. Azóta minden fordítás a reménytelenség jegyében készül: abban a szorításban, hogy a fordító eleve nem lehet soha egészen jó. Mindig ott érzi a távolságot az "eredeti" és a "fordítás" között, mindig ott látja a tökéletes ekvivalencia hiányát, mindig csak rosszabb és jobb megoldás között választhat, s amikor nyelvi intuícióját követve rálel az ideálisan elképzelhető egyetlen lehetséges legjobb megoldásra, ennek nincs is tudatában. A kudarc lehet totális, a siker sohasem.”

A fordításról – Somlyó György

„...*jelentése* csakis a *szövegnek* van. (Ami, mellesleg, nem zárja ki természetesen azt, hogy egyetlen mondat is ne képezhetne *szöveget*.) Ebből magyarázható (vagy eredeztethető) a fordítás egyik alapvető paradoxona, miszerint a nyelv, pontosabban az irodalom, még pontosabban az irodalom legszélső értékén elhelyezkedő *költészet* fordítása egyáltalán *lehetséges*; sőt – egyes ritka kivételektől eltekintve – csaknem teljes egészében (szélsőséges esetekben akár felértékelve is) lefordítható; miközben a benne szereplő szavak nagy általánosságban nem fordíthatók le, sőt éppen a költői fordításban sokszor még *elő se fordulnak*, maga a szöveg, vagyis *a mű maga* lefordítható.(...) Az irodalmi (megint pontosítva: mindenekelőtt a költői) fordítás, vagyis, sokak szerint az *elvi lehetetlenség gyakorlati lehetőségének*, respektíve a kör négyyszögesítésének *titka* ebben – „rejlík”? –, dehogy rejlík, éppen ebben manifesztálódik. A *szöveg*, a műalkotás szövege győz a szavakon. És ennek jelentése amazok jelentésén.”